

Л.І. Березенська,
старший викладач;
Г.В. Вінярська,
викладач

(Житомирський державний університет)

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ СКОРОМОВОК ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розглядаються сучасні технології навчання фонетики на прикладі використання німецьких скоромовок за певним алгоритмом опрацювання даного автентичного матеріалу на початковому ступені навчання.

У Рекомендаціях Ради Європи, на основі яких створена нова шкільна програма з іноземної мови, окреслюється актуальність практичного оволодіння іншомовним мовленням, що передбачає комунікативне спрямування навчання іноземної мови на рівні, достатньому для спілкування певною мовою [1].

Як відомо, однією зі складових іншомовної компетенції є мовна компетенція, яка насамперед передбачає формування фонетичної компетенції як необхідного її компонента. Основи формування фонетичної компетенції учнів закладаються на початковому ступені навчання загальноосвітньої школи з подальшим удосконаленням на середньому та старшому ступенях [2]. Вікові та психологічні характеристики молодших школярів дозволяють використовувати короткі автентичні аудитивні тексти для опрацювання фонетичного матеріалу з метою формування слухо-вимовних та інтонаційних навичок на уроці німецької мови уже на початковому ступені навчання.

Застосування сучасних форм і методів у навчанні іноземної мови дає можливість інтегрувати фонетичний матеріал, представлений в автентичних іншомовних текстах, не тільки у структуру та тематику уроку з німецької мови, а й у процес спілкування.

Використання таких зразків автентичного мовлення, як пісня, вірш, римівка, ситуативний діалог, скоромовка, джазовий наспів, казка у стилі джазового наспіву, дає змогу вчителю німецької мови компенсувати певною мірою відсутність природного мовного середовища та одночасно забезпечити формування й удосконалення фонетичної компетенції учнів початкової школи.

Враховуючи психологічні та вікові особливості молодших школярів, вимоги програми з іноземних мов до оволодіння фонетичною компетенцією та ефективність комунікативного підходу до навчання фонетики, автори статті пропонують зразки інноваційних технологій оволодіння слухо-вимовними та ритміко-інтонаційними навичками на основі використання німецьких скоромовок. Використання скоромовок на уроці німецької мови дає можливість учителю не тільки удосконалити фонетичну та лексичну компетенцію учнів, але й розвивати їхню соціокультурну компетенцію, збагачуючи їх історичним та соціальним досвідом народу, мову якого вони вивчають.

Розглянемо алгоритм та зразки технологій опрацювання автентичних скоромовок з метою формування основ фонетичної компетенції учнів початкової школи на основі існуючого алгоритму опрацювання фонетичного матеріалу [3].

Таблиця 1.

Етап	Алгоритм опрацювання скоромовок	Зразки технологій опрацювання скоромовок
I.	Антиципація змісту скоромовок	<ul style="list-style-type: none"> - Seht und erratet. - Seht und stellt euch vor. - Seht und unterscheidet. - Seht und verddndert. - Seht und zeigt.
II.	Презентація скоромовки та перевірка її розуміння	<ul style="list-style-type: none"> - Hürt, findet und hebt Hdnde. - Hürt und erratet. - Hürt und verbindet. - Hürt und koppelt. - Hürt und wdhlt. - Hürt und ergdnt. - Hürt und beschieЯt. - Hürt, seht und macht.
III.	Рецептивне опрацювання скоромовки	<ul style="list-style-type: none"> - Hürt unt klatscht. - Hürt und zahlt. - Hürt und malt. - Hürt und zieht Kreise. - Hürt und beachtet. - Hürt und wdhlt das passende Bild.

		<ul style="list-style-type: none"> - Hürt und nickt mit dem Kopf. - Hürt und unterzeichnet. - Hürt und bewegt dem Rhythmus entsprechend.
IV.	Репродуктивне опрацювання скоромовки	<ul style="list-style-type: none"> - Sprecht flüsternd aus. - Lest und erhebt allmählich die Stimme. - Lest und senkt die Stimme. - Lest ausdrucksvoll vor. - Lest und imitiert.
V.	Продуктивне опрацювання скоромовки	<ul style="list-style-type: none"> - Malt und bildet. - Malt, farbt und bildet eure eigenen Zungenbrecher. - Bewegt und wiederholt. - Ersetzt unterzeichnete Wörter durch andere. - Versucht anhand der Tabelle eure eigenen Zungenbrecher zu bilden. - Rezipiert und bewegt euch rhythmisch.

Отже, вчителю німецької мови насамперед слід дібрати такі скоромовки, які мали б фонетичну та комунікативну цінність.

Так, для правильної вимови приголосних звуків [b], [tʃ], [t] доцільно опрацювати такі скоромовки:

"Bäcker Bäcker bäckt billig Brot,

billig Brot bäckt Bäcker Bäcker".

"Dichter trank drei Tassen Tee".

"Draußen sitzen zwei Katzen und lauern auf Mäuse und Spatzen".

А для вимови приголосного звука [f], який характеризується як глухий фрикативний губно-зубний звук, учитель підбирає скоромовку:

Fischer Fritz fischt frische Fische,

Frische Fische fischt Fischer Fritz.

Фонетична цінність запропонованого автентичного зразка полягає в тому, що кожне слово містить звук [f], майже кожне слово – звук [ʃ] та голосний звук [ɪ].

Ці звуки потребують ретельного опрацювання. А тому вчитель має підготувати візуальні та вербальні опори, які полегшили б сприйняття та відтворення представленого фонетичного матеріалу, виділивши насамперед звуки [f], [ʃ], [ɪ].

Це можуть бути малюнки, сигнальні картки зі звуками та картки зі словами, які містять звуки для опрацювання. На етапі антиципації з метою прогнозування змісту скоромовки вчитель пропонує учням описати малюнки, пов'язані зі скоромовкою, та пропонує відповісти на ряд запитань, а саме:

- *Welche Tiere kennt ihr?*
- *Welche Tiere habt ihr zu Hause?*
- *Seht auf Bilder und nennt die Tiere?*
- *Wie ist die Katze?*
- *Wie ist der Fisch?*

Показуючи малюнок, на якому намальований рибалка, який ловить рибу, вчитель знайомить учнів зі скоромовкою, формулюючи завдання таким чином:

- *Hürt und bestimmt.*
- *Hürt und bejaht oder verneint.*
- *Hürt und errätet.*

Для перевірки розуміння скоромовки учням пропонується вибрати той з малюнків, який відповідав би змісту скоромовки:

- *Hürt und wählt das passende Bild (Photo).*
- *Seht aufmerksam alle Bilder und wählt das Bild, das dem Inhalt entspricht.*

На етапі рецептивного опрацювання скоромовки учні виконують вправи з метою формування фонематичного слуху.

Для цього пропонуються такі вправи:

- *Passt den Zungenbrecher auf und klatscht jedes Mal, wenn ihr den Laut [f] hört.*
- *Beachtet den Zungenbrecher und nickt mit dem Kopf, wenn ihr den Laut [f] hört.*

- *Hurt und malt Kreise, ween ihr den Laut [f] hurt.*
- *Hurt und zahl, wie viele Male ihr den Laut [f] getroffen habt.*

Для успішного вдосконалення навичок вимови вчитель може запропонувати ряд репродуктивних вправ, які слід виконувати з візуальними та вербальними опорами. Артикуляційні вправи можуть бути сформульовані таким чином:

- *Sprecht im Chor den Zungenbrecher aus.*
- *Lest den Zungenbrecher und erhebt langsam die Stimme.*
- *Lest und imitiert die Stimme des Lehrers.*
- *Versucht den Zungenbrecher zu singen.*
- *Sprecht flüsternd den Zungenbrecher aus.*
- *Sprecht den Zungenbrecher aus und zeigt zugleich Spielzeuge.*

Акцентуючи увагу учнів на правильній вимові іншомовних звуків, кожного разу вчитель змінює завдання та використовує багаторазове повторення скоромовки. Для цього він пропонує учням промовити скоромовку, наслідуючи її, вимовити її якнайшвидше, замінити деякі слова малюнками та промовити скоромовку затихаючим голосом, пошепки та, нарешті, напам'ять.

- *Lest den Zungenbrecher und senkt die Stimme.*
- *Rezetierte den Zungenbrecher ausdrucksvoll und ausdrucksstark.*

На продуктивному етапі учні пробують складати та промовляти власні скоромовки, створені спочатку на основі даного автентичного зразка та за певною підстановочною таблицею. Наприклад:

- *Seht die Tabelle und sagt, was Fischer Fritz noch machen kann.*
- *Seht die Tabelle und bildet eure eigenen Zungenbrecher.*
- *Sagt anhand der Tabelle, was, zum Beispiel, Artz Arno machen kann.*

<i>Fotograph</i>	<i>Fritz</i>	<i>findet</i>	<i>flache</i>	<i>Fische</i>
<i>Fischer</i>	<i>Frank</i>	<i>fischt</i>	<i>flaue</i>	<i>Forellen</i>
<i>Flieger</i>	<i>Franz</i>	<i>fasst</i>	<i>frische</i>	<i>Flunder</i>
<i>Fahrer</i>	<i>Florian</i>	<i>fttert</i>	<i>faule</i>	<i>Frusche</i>

На цьому етапі учням пропонуються малюнки, іграшки, папір та кольорові олівці, щоб полегшити складання скоромовок та мотивувати їх самостійну діяльність. Наприклад, учням пропонуються завдання скласти та промовити скоромовку якнайшвидше, використовуючи малюнки замість окремих слів:

- *Bildet und spricht den Zungenbrecher am schnellsten.*
- *Bildet und rezetierte den Zungenbrecher mit Hilfe von Bildern.*
- *Bildet den Zungenbrecher und zeigt bei dem Rezetieren Photos, Bilder oder Stofftieren.*
- *Macht den Kreis und erzdhlt eure eigenen Zungenbrecher der Reihe nach.*

Викладені технології опрацювання німецьких скоромовок створюють сприятливі умови для ефективного формування фонетичної компетенції молодших школярів, полегшуючи засвоєння важких іншомовних звуків. Використання німецьких скоромовок дає можливість учням не тільки ефективно засвоювати фонетичні зразки після багаторазового їх опрацювання, але й урізноманітнює навчальну діяльність учнів на уроці іноземної мови та збагачує їх лінгвістичний світогляд.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. редактор укр. видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Німецька мова 2-12 класи. – К.: Шкільний світ, 2001. – 44 с.
3. Калініна Л.В., Самойлюкевич І.В., Березенська Л.І. Your English-Speaking World: Sound Land. – К.: Контекст, 2003. – 148 с.

Матеріал надійшов до редакції 16.04.2005 р.

Березенская Л.И., Винярская Г.В. Использование аутентичных скороговорок как средства формирования иноязычной фонологической компетенции учащихся начальной школы.

В статье рассматриваются современные технологии обучения фонетики на примере использования немецких скороговорок по определённому алгоритму обработки данного аутентичного материала на младшем этапе обучения.

Л.І. Березенська Г.В. Вінярська. Використання автентичних скоромовок як засобу формування іншомовної фонетичної компетенції учнів початкової школи

Berezenska L.I., Vinyarska G.V. Using authentic tongue-twisters as a means of the formation of phonetic competence of young learners.

The article focuses on the algorithm and technologies of teaching pronunciation to young learners through authentic tongue-twisters.